

C. kr. pošti!

Nedostavljene številke je poslati administraciji „Eisenbahner“
Dunaj V. Bräuhausegasse 84.

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSKEGA ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Ljubljani, Franca Jo-
žefa cesta 5.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Bräuhausegasse 84.

Izhaja vsakega 1. v mesecu.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina:
za celo leto . . . . . 4-40 K
za pol leta . . . . . 2-20 K
za četrt leta . . . . . 1-10 K
Posamezna številka 18 vin.

Štev. 21 in 22.

V Ljubljani, 1. novembra 1915.

Leto VIII.

Rekvirirati!

Skoro leto dni je bilo izročeno avstrijsko prebivalstvo na milost in nemilost špekulantom z živili in navijalcem cen. Skrbi, (gospod državni pravdnik, nikar se ne ustrašite te besede kakor zadnjič) kakršne še nikoli so trle večji del ljudi, skrbi za vsakdanji kruh, skrbi za nekaj kilogramov moke, zelenjavo, mast — o mesu niti ne govorimo. Vse te skrbi bodo morali prevzeti pozni zgodovinarji te vojne v svoje knjige, ker štejejo prav tako kakor naporji vojakov. In prav nič bi ne bilo treba teh ogromnih skrbi, če bi bila organizacija glede preskrbovanja živil boljša, če bi bile naše občinske uprave gibčnejše

Kmalu po izbruhu vojne je zahtevalo socialno demokratično časopisje, naj uvede država monopol na žito, moko, stročnice itd. Ali za to je bilo konfiscirano in pegasti legar se je izredno hitro razširjal po vsem socialno demokratičnem časopisju. Državni pravdniki, veleučeni možje, so smatrali te zahteve za državno nevarnost. A čez leto in dan je zaplenila država vso žetev, da prepreči žalostne posledice oduševstva z moko vsaj v drugem vojnem letu. Krompirja žal ni zaplenila. Posledice se že kažejo. Kmetje in kupčevalci zadržujejo to prevažno ljudsko živilo, na mestne trge ne prinašajo krompirja, ker hočejo izsiliti višje cene. Prav tako je tudi z jajci. Gospodinje letajo po trgu kakor bi iskale bisere, a nobena kmetica nima jajc. Zakaj ne prinesete jajc, vprašujejo gospodinje. So preveč poceni, se odrežejo, in kupci prihajajo radi na kmete ponje, pa nam jih plačujejo dražje nego v mestu. Kmetje in kupčevalci so prav lepo dogovorjeni in izvršujejo dan za dnem atentate na kupujoče ljudstvo, čeprav napoveduje vladna odredba vsakemu navijalcu cen in vsakemu dogovoru zelo stroge kazni. Ali želja po profitu je pri proizvajalcih silnejša nego čuvstvo pravice. Če je usoda tako neusmiljena in nam naprti še tretje vojno leto, tedaj bo morala razširiti vlada svoj monopol na vse življenske potrebščine, na krompir in cukar in petrolej in živilo, ker nam življenje dokazuje vedno iznova, da je vsako živilo, prepuščeno »svobodni špekulaciji«, predmet za navijanje cen.

Odredba proti navijanju cen je tem važnejša, ker pooblašča politične oblasti, namestništva in okrajna glavarstva, da rekvirirajo živila vseh vrst, in sicer jih smejo rekvirirati za občine, aprovizacijske odseke in občekoristne zadrage. Gotovo je določitev najvišjih cen potrebna. Ali kaj pomagajo še tako ugodne najvišje cene, če pa profitaželjni kupčevalci ne pošiljajo živil na trg, ker enostavno nočejo prodajati za cene, pri katerih ne zaslužijo vsaj po 20, 30 odstotkov. Določitev najvišjih cen je le tedaj kaj vredna, če se odločijo oblasti, da preskrbe prebivalstvu tudi ži-

vila za te cene. Če ni masti, ne krompirja, ne jaje na trgu za to, ker hočejo producenti in špekulantje prisiliti oblasti na povišanje cen, tedaj so dolžne oblasti že svojemu ugledu, da se ne norčujejo z njih prekanjeni agrarci in špekulantje. Sredstvo imajo na razpolago: Rekvirirati! Če ne prinesejo kmetje živil, tedaj naj pošlje oblast ponje. Samo rekviriranje štiti lahko plasti ljudstva pred izstradanjem.

Za gospodarsko vojno oskrbo železničarjev.

Po pretoku 10 mesečne vojne dobe se je pričela bavit šele c. kr. državna železnica z vprašanjem, če je zaslužek c. kr. drž. železniških delavcev tak, da zamorejo z njim izhajati pri tej vedno naraščajoči draginji vseh najpotrebnejših živil. To vprašanje se je obravnavalo najprej za delavce v dunajskih delavnicah in končno za delavce drugih delavnic c. kr. državne železnice. To se je izvršilo pod naslovom »časne konjunktturne doklade« in se je na onih progah in postajah, za katere ni bila določena konjunktturna doklada, delila denarna podpora delavcem v isti višini, kakor je bilo to načelno dovoljeno definitivnemu osebnju, seveda po načelu dati delavcem prav malo, kakor je to bilo do sedaj pri vseh akcijah za zboljšek v navadi. Ali tudi to merilo je izvezemalo takozvane »nevredne in nepotrebne«. Zaradi tega ni čudno, da so se dogajali pri delitvi najgorostnejši izrastki. Zakaj, če se stvari, ki je lahko še tako dobra, doda pri izvršitvi dva si nasprotujoča pojma, ki lahko drug drugega odpravljata, je pravilna izvršitev nemogoča. Tako se je zgodilo, da so odšli potrebni kot »nevredni« praznih rok, nepotrebni pa so bili vredni denarne podpore in so jo dobili v najširši dovoljeni meri. To se je zvršilo kljub temu, da je železniško ministrstvo izrecno določilo podporo le potrebnim železničarjem.

Proti takemu postopanju so se posebno pritoževali delavci. Pri konjunktturni dokladi ni razumel delavec, zakaj dobi en potrební manj kakor drugi, pri delitvi denarnih podpor ni razumel vrhovni delavec zakaj dobi on manj kakor kak definitivno nastavljen.

Jasno je bilo dokazano, da tak način podpor ne more zadovoljiti nikogar in bilo je treba poiskati drugačen način razdelitve.

In res, c. kr. državna železnica je vpeljala drugačen način pri delitvi podpor in sicer pod naslovom »časne podpore železničarjem«. Lahko trdimo, da je način te podpore boljši kakor je bil preje, ker zajezi samovoljstvo in protekcijo.

Če primerjamo višino doklad z višino nastale draginje, je seveda ta odredba le kapljica na vroče železo. Evo tabele:

Tabela A.
Začasne mezdne doklade.

Službeni kraj s stanarino	Splošna mezdna doklada	Nadaljno povišanje delavcem, ki imajo plačo pod 5 K in otroke pod 18 leti	
		2 in 3 otroke	4 in več otrok
100% Dunaj	30 vin.	10 vin.	20 vin.
80% in 70%	20 „	10 „	20 „
60% in 50%	10 „	10 „	20 „

Tabela B.
Začasne mezdne doklade.
(Za delavce po delavnicah ravnateljskega okraja Dunaj.)

Službeni kraj	Tapetniki, Pleskarji, Steklarji, Mizarji, Tesarji.	Akamulatorni čuvaji, ključavničarji, kovači, mehaniki	Kotlarji, kovači z bakrom, sukači, livarji, monterji	Ne-rokodelci
Občinski okraj Dunaj	30 vin.	40 vin.	50 vin.	50 vin.
Občinski okr. St. Pölten	20 „	30 „	40 „	40 „
Vsi drugi službeni kraji	20 „	30 „	40 „	30 „

Tabela C.
Začasna mezdna doklada.
(Profesionistom v dunajskem rav. okraju.)

Službeni kraj	Steklarji, pleskarji, mizarji, tesarji, zidarji, vrtnarji, krovci	Ključavničarji, kovači, kleparji, napravniki
Občinski okraj Dunaj	30 vin.	40 vin.
Vsi drugi služ-okraji	20 „	30 „

Od teh treh tabel je predvsem važna tabela A, ker ta velja za vse delavce, za katere ne veljajo izjemne določbe. Tabeli B in C veljata le za direkcijski okraj Dunaj in so le zaradi tega navedene, da se lažje izpozna način izvršitve mezdnih doklad.

Navedemo takoj izjemne določbe pri izplačevanju mezdnih doklad. Doklad ne dobe:

1. Vsi oni delavci, ki so tako dobro situirani, da bi razburilo druge delavce, če bi se tem podelile mezdne doklade.

Vsi oni delavci, ki so bili sprejeti lansko leto z višjo A mezdo kakor to določa temeljna mezda,

kakor tudi vsi pomožni delavci, katerih mezda se ravna v zmislu § 3. točka c plačilnega reda. Odstavke 3., točka c, plačilnega reda določa, da se izplačuje pomožnim delavcem mezda na podlagi dogovorov z njimi in ne po določbah plačilnega reda. K tem izjemam se še povrnemo.

Po tabeli A se razločujeta dve dokladi in sicer, splošna doklada in pa doklada za otroke.

Splošno doklado dobi vsak delavec, za katerega ne veljajo že gori navedene izjeme. Oni delavci, ki nimajo 5 kron dnevne mezde, dobe k splošni dokladi še 10 vin., če imajo dva ali 3 otroke v starosti pod 18 leti.

Na primer: 1. Neženjen delavec na postaji proge, za katero velja 70 ali pa 80% stanarinska doklada, dobi 20 vin. splošne doklade, ravno toliko dobi oženjeni delavec z enim otrokom, kakor tudi brez otrok.

2. Dočim dobi delavec na isti postaji, ki ima 2 otroke ali 3 otroke, k splošni dokladi 20 vin., še 10 vin. zraven, tako dobi skupno 30 vinarjev priboljška; delavec na isti postaji pa dobi 20 vin. skupne, pa še 20 vin. posebne doklade, če ima 4 ali več otrok in če ni dosegel najvišje plače 5 K.

3. Delavec na isti postaji pa dobi le 20 vinarско splošno doklado, pa če ima tudi 5 ali več otrok, če je že dosegel najvišjo dnevno mezdo 5 ali še več kron.

Paziti je treba posebno na sledeče: Vsi delavci, ki že dobivajo doklado vsled druginje ali pa konjunktorno doklado, obdrže te doklade. Če pa jim gre glasom tabele A višji znesek, tedaj dobe znesek po tabeli A.

Na primer: Dunajski delavec samec ali pa oženjeni brez otrok ali le z enim otrokom je dobival doslej 30 vinarjev doklade, to doklado obdrži tudi vnaprej.

Delavec na Dunaju pa, ki ima dva ali tri otroke dobi 40 vin. in delavec, ki ima 4 ali več otrok dobiva po 50 vin. doklade, če ni še dosegel petkronske plače, dočim dobi delavec, ki je dosegel petkronsko dnevno mezdo, brez ozira na število otrok samo 30 vin. dnevne doklade.

Iz tega pa izhaja, da obdrže doklado vsi oni delavci, ki jo že dobivajo. Če jim pa pripada v zmislu tabele A kaka višja svota, dobi to višjo doklado.

Ta odredba je veljavna tudi za akordne delavce.

Na primer: Pleskar v delavnici Florisdorf s plačo 4 K 90 vin. ali manjšo plačo, če je oženjen ali samec, če ima enega ali nobenega otroka, dobiva 30 vin. vnaprej. Če pa ima 2 otroke ali tri otroke, bo dobival odslej po 40 vin., in če ima 4 ali več otrok 50 vin. dnevne doklade.

Pomožni delavci v isti delavnici, ki dobivajo 50 vin. in ne izkazuje tabela A zanje večjih ugodnosti obdrže 50 vin., pa če imajo tudi kopo otrok.

Taki so dovoljeni priboljški. Naj še omenimo, da na onih postajah, kjer se križate dvojni stanarinski dokladi, med 100 in 80% ali pa 70 in 60% stanarine, se postopa pri odmeri doklade z vsem delavstvom enako.

Končno veljajo te doklade ne glede na druge doklade (nočna rokodelska doklada, doklada delovodjem, doklada delavcem v predorih, na skalovju in v vodi itd.) in se ne vračunavajo ne za prispevek bolniški blagajni in tudi ne v provizijski sklad. Da se tudi pri čezurnem delu ne upoštevajo, to so si železniške uprave same na ta način stolmačile. Obžalovanja vredno je, da se pri tej odredbi zopet nahaja besedica »se more« kakor tudi opazka: »Kjer so razmere zelo občutljive«. Tako se pri nas vedno izvršuje. Vsekakor pa ima ta odredba to prednost, da je bolj jasen okvir, v katerem se ima izvršiti ta priboljšek. Ta odredba precej jasno odkazuje predstojnikom način izvršitve. Če ostane c. kr. železniško ministrstvo pri tem načinu, se odpravi v bodoče marsikak nedostatek na železnica.

Zakaj se priboljšek ne upošteva pri čezurnem delu, ni mogoče razumeti. Če se zviša mezdo, na bodisi katerikoli način, pomeni zvišanje cene, na delavni moči: Logično je, da se tudi pri čezurnem delu to zvišanje vpelje. Z besedico »se more« in pa »kjer so razmere posebno občutljive« se spravlja kvečjemu kakega predstojnika v zadrego.

Glavni nedostatek sta mera in izjeme. Pri izjemah je zlasti nepravilčen odstavek, ki pravi, da so izvzeti vsi oni delavci, ki so sprejeti z višjo kakor temeljno mezdo in pomožni delavci.

Na primer: Delavec je bil v kraju, za katerega je določena temeljna mezda 2 K 80 vin. sprejet s 2 K 90 vin. in ima 4 otroke. Ta delavec ne dobi doklade zato, ker je pri sprejemu dobil 10 vin. več kakor je temeljna plača, če tudi znaša zanj priboljšek 40 vin. V tem težkem času ni na mestu tak sofizem, pri tako važni odredbi za delavstvo bi bilo lahko več odkritosrčnosti in jasnosti. Mnenja smo, da pripada označenim delavcem vsaj diferenca. V višini priboljška spregovorimo prihodnjič.

KEIR HARDIE.

Socialistični proletarij je zadela zopet velika izguba: V nedeljo je umrl v Glasgowu sodrug Keir Hardie, ustanovitelj in voditelj najmočnejše in najvplivnejše socialistične stranke na Angleškem.

Keir Hardijeva zasluga je, da se ustavlja z vso odločnostjo en del socialističnega delavstva na Angleškem fanatičnemu šovinizmu in vojnemu hujškanju. On je vodil glasilo neodvisne delavske stranke »Labour Leader« in v njem nastopal z neustrašenim pogumom za konec vojne. V družbi z »Zvezo za demokratično kontrolo« je nastopal za to, da se ustanovi v Evropi organizacija zedinjenih držav, ki naj prepreči za vselej vse vojne. S krepko roko je dvigal do zadnjega hipa prapor internacionale in niti za trenotek ni dvomil, da se zbere po vojni zopet ves proletarij okolo tega prapora.

Keir Hardie se je povzpел iz nižin delavskega življenja do izredno visoke stopnje kulture. Niti ljudske šole ni obiskoval in kar je imel znanja, si ga je priboril med trdim delom. Bil je tudi izmed najuglednejših angleških parlamentarcev. Vse njegovo življenje pa je navdajala trdna vera, da je zmaga proletarskega razrednega boja zagotovljena. Vojno je smatral le za jez v tem boju, a kadar se podere ta jez, tedaj pridrvi zmagojoča sila s tem večjo močjo.

Na enem velikih shodov v londonskem Hyde-parku je dejal ob koncu svojega govora proti vojni, in te njegove besede mu kličejo tudi mi v grob: »In tako, če pademo mi, mali današnji ljudje, neopaženi k zadnjemu počitku v grob, naj nam zatisne oči sveta tolažba: Četudi bodo naša imena pozabljena, vendar živi naš spomin dalje v delu, ki smo ga opravili in v večni pravičnosti, za katero smo se borili.«

„Če bi prišel sedaj odrešenik...“

Vojni poročevalec dunajske »Arbeiter-Zeitung«, sodrug H. Schulz, je obiskal tudi italijanske ujetnike na ljubljanskem gradu. Pogovarjal se je z njimi o vzrokih vojne napovedi Italije Avstro-Ogrski. Vsi, častniki in moštvo, so obsojali vstop Italije v vojno in so se zlasti zanimali, kakšno mnenje imajo sedaj avstrijski narodi o njih in če jih smatrajo za slabe ljudi. Sodrug Schulz jim je odgovoril, da ni naša navada zvrčati odgovornost politikov na ljudstvo. Ta odgovor je pograbil ujet italijanski vojak, ki se je razkril kot »lemenatar« in obrnil pogovor na versko stran. »Kot kristjani«, tako je dejal, »moramo vsi zaničevati to vojno, ker se vendar ne moremo medsebojno sovražiti, saj smo vsi bratje v Kristusu. Če bi prišel sedaj odrešenik...«

Za gospodarsko vojno oskrbo železničarjev.

Uradni list c. kr. železniškega ministrstva poroča:

Sporazumno s finančnim ministrstvom sem določil, ozirajoč se na izredno težke razmere, v

katerih službuje uradništvo, s polnimi priznanjem službene požrtovalnosti vseh prizadetih izjemno spopolniti uradni list XLIII. z dne 30. junija 1915 tičoč se napredovanja od 1. julija 1915.

V penzijo všteto osobno doklado letnih šeststo kron se podeli:

(Slede imena državno železniških svetnikov in nadsvetnikov).

V penzijo všteto osobno doklado letnih štiri-sto kron se podeli:

(Slede imena nadrevidentov, stavbenih komisarjev in nadkomisarjev).

V službeno stopnjo se premeste ad personam:

(Slede imena nadzornikov itd.).

V službeno stopnjo VII. se premeste ad personam:

(Slede imena revidentov itd.).

Kje je nižje osobje in kje so delavci?

Brez komentarja.

Dopisi.

Nabrežina. (Četrti izkaz podpornega sklada železničarjev v Nabrežini.) Tekom mesecev junij, julij, avgust in september so se nabrale sledeče svote:

Meseca junija nabralo v kurilnici 34 K 10 vin.; od tega denarja se je odtegnilo 25 od sto za »Rdeči križ« (7 K 70 vin.), ostane še 26 K 40 vin., podpora so dobile dve osebe in sicer Peter Maver in Šuligoj Jožefa, vsaka po 3 K 20 vin. Skupaj 26 K 60 vin. Meseca julija se je nabralo 29 K 80 vin., odtegnilo se je 25 od sto za »Rdeči križ« (7 K 45 vin.); je ostalo 22 K 35 vin., podpora so dobile Šuligoj Jožefa in Marija Simoneta (vsaka po 4 K 17 vin.). Skupaj 22 K 34 vin., ostalo 1 vin. Meseca avgusta se je nabralo v kurilnici 29 K 60 vin.; odtegnilo se je 25 od sto za »Rdeči križ« (7 K 40 vin.), je ostalo 22 K 20 vin., podpora so dobile Marija Sulčič in Marija Simoneta (vsaka po 11 K 10 vin.). Skupaj 22 K 20 vin. Meseca septembra se je nabralo 36 K 30 vin.; odtegnilo se je 25 od sto za »Rdeči križ« (9 K 7 vin.); je ostalo 27 K 23 vin., podpora sta dobila Zidarič Jožef in Gergič Vincenc (vsak po 13 K 61 vin.). Skupaj 27 K 22 vin., ostane 1 vin.

Torej se je nabralo tekom vseh štirih mesecev skupno 129 K 80 vin. Podpora se je izplačala osmim osebam, na »Rdeči križ« se je odposlalo 31 K 62 vin. Ostalo je 98 K 18 vin., kar se je tekom tega časa primerno razdelilo; preostanek 2 vin. se je porabil za papir.

Ta izkaz je bil prilepljen v kurilniški delavnici na steno, tako da bode vsem razvidno, kako da se je vporabil nabrani denar in da ne bo nepotrebnih besed. To pa ni bilo vsem všeč, ker je baje nekdo izkaz odtrgal s stene. Lep ni bil ta čin. Kdor ga je zakrivil, je le pokazal, da je pravi neolikanec. Kdor ima kaj povedati glede upravljanja tega sklada, naj pride z dejstvi in z očitki na dan in naj nikar ne govori za hrbtom. Opominjamo pa še enkrat, da je vsakemu, ki želi dobiti eventualna pojasnila glede tega podpornega sklada, ali pa izraziti kako pritožbo, prosto se obrniti do predsednika ali blagajnika podpornega sklada sodruga Sauba ali Jana, ali pa kam drugam.

Kolodvorski restavrater na Pragerskem je prepričan o resničnosti nemškega gesla bratcev »Schnaps ist gut für Kolera«. Zato je hotel doseči za svojo restavracijo na vsak način preklic prepovedi žganjetoča in se je pri tem skliceval na mariborske železničarje, češ, da ti zahtevajo žganje in sicer s tako silo, da je njegova restavracija v nevarnosti pred naskokom železničarjev, če ga jim ne toči. Na lepem si je izmislil to podkrepitev svoje prošnje za dovolitev žganjetoča in tako podlo denunciral mariborske železničarje. Poštenega zadoščenja pa jim ta gospod še do danes ni dal. Seveda, da spravlja lepe profite od železničarjev, za to so dobri, da bi jih pa on pustil za to vsaj pri miru, če jim že ne more koristiti, to je za takega »kulturnega« človeka, ki hoče na vsak način osrečevati ljudstvo z ognjeno vodo, prevelika zahteva.

Raznoterosti.

Delavska deputacija pri deželni predsedniku kranjskem.

Že zadnjič smo poročali, da se je vršila dne 1. oktobra na deželni vladi kranjski po predlogu deželnega odbora informativna konferenca, na kateri so bili zastopani deželni odbor, vlada, vojaška oblast in zastopnik ljubljanske občine. Zastopniki deželnega odbora so zahtevali odpravo maksimalnih cen in uvedbo proste kupčije ter nekako vnovčevalno družbo, ki bi posredovala kupčijo, in odpravo aprovizacijskih pooblastil za druge korporacije, to je zlasti mestne občine in industrijske kraje. Zastopniki deželnega odbora so zlasti naglašali, da bi taka nova uredba preprečila nevarnost, da zmanjka živine na kmetih, kar pa s povišanjem cen nikakor ne more biti doseženo. Deželni odbor ima namen s temi svojimi predlogi podpirati izključno kupčijske interese producentov, zakaj čim se ob sedanjih razmerah odpravijo maksimalne cene, se podraže vsi pridelki prav znatno. Taka operacija na sedanjih aprovizacijskih organizacijah bi veliko večino potrebščin silno podražila ter obremenila vse kupovalce. Vrhutega pa nikakor ne gre, da bi se aprovizacija, ki jo je vsaj deloma vzela v svoje roke državna uprava, oziroma od nje osnovane organizacije, sedaj zopet izročila privatni špekulaciji ali popolnoma ali pa tudi le deloma. Pot, ki jo je nastopila vlada je prava, toda čudno ni, če velikanski aparat ne more poslovati popolnoma v zadovoljstvo vseh, zakaj podrobna organizacija je silno težavna, prometne težkoče velike, ki vseh ni mogoče odpraviti mahoma. Pravi pomen sedanje aprovizacije bi čutili šele potem, če bi se uvedla prosta kupčija, ker bi neznosno vzcveto živilsko oderuštvo.

Glede na omenjeno stremenje med producenti in glede na omenjeno konferenco, je v soboto dne 9. t. m. dopoldne šla posebna deputacija k deželnemu predsedniku na Kranjskem ter mu izročila spomenico, v kateri je predložila želje delavstva glede tega vprašanja.

V deputaciji so bili sodrugi: Ravnatelj Anton Kristan (organizirani konsumenti), Viktor Zore (tajnik strokovnih organizacij), Jožef Kopač (tajnik železničarjev), občinski svetnik Ivan Mlinar (politiška stranka) in železničarji Gašper Strmšek, Avgustin Zintl, Jožef Grossek in Mihael Udovč.

Deželnega predsednika ekselenco barona Schwarza je nagovoril sodrug Anton Kristan ter omenil želje delavstva, ki so izražene v spomenici. Zahvalil se je tudi za dosedanje ukrepe, ki so bili v prid kupujočemu občinstvu in izrazil nado, da bo c. kr. deželna vlada upoštevala sedanje razmere ter se ozirala na želje konsumentov. Sodrugi Kopač je izrazil željo, da naj bi k aprovizacijskim konferencam vabili tudi zastopnike delavstva. Sodrugi Udovč je omenjal razmere železničarskih uslužbencev, ki so izredno izpostavljeni živilskemu izkoriščanju. Ekselencija deželni predsednik je izjavil, da bo po možnosti upošteval želje. Konferenca zadnjič je bila samo informativna. Koristno bi pa bilo, če bi bili tudi delavci zastopani na konferencah, ki se tičejo aprovizacije. Spomenico bo ekselencija pregledal ter vse storil, kar bo v njegovi moči. Veseli ga, da so prišli k njemu zastopniki konsumentov, obenem pa omeni gospod deželni predsednik, da je njegova dolžnost čuvati interese obojih, konsumentov in producentov.

Spomenica, ki jo je deputacija predložila deželnemu predsedniku ima naslednjo vsebino:

»Velerodni gospod c. kr. deželni predsednik!

Vaša ekselencija!

Podpisani zastopniki delavstva na Kranjskem si usojajo izročiti Vaši ekselenci sledečo

spomenico:

C. kr. deželna vlada je doslej čvrsto varovala konsumenta. Z določitvijo maksimalnih cen za najrazličnejša živila je preprečila poljubno draženje živil, z dosedanjim rekvizicijo krompirja za Ljubljano je omogočila ljubljanskim konsumentom cenejšo nabavo krompirja in z znano odredbo glede jajc je tudi znatno pomagala konsumentom v Ljubljani. Zadnje čase pa so pričeli nastopati

zastopniki kmetovalcev na tihem in javno proti dosedanjim, nad vse hvale vrednim odredbam in delovanju c. kr. deželne vlade. Iz časopisja nam je znano, da se je vršila celo pod predsedstvom Vaše ekselence konferenca, na kateri so menda poudarjali zastopniki kmetovalcev »neumestnost in nepotrebnost« odredb visoke c. kr. deželne vlade na Kranjskem, ki branijo konsumenta pred oderuškimi in neupravičenimi cenami.

Položaj v deželi je znan visoki c. kr. deželni vladi. Delavec, nastavljenec in uradnik trpe neznosno pod težo vedno naraščajoče draginje. Riž, olje, mast, milo, razsvetljava, kurjava — vse se je nezmerno podražilo. Tudi producenti in špekulacija so podražili, kar so mogli, vse življenske potrebsčine. Proti tem je obramba težka. V deželi sami pa imamo dovolj krompirja, fižola, jajc, živine, kaše — tako da se lahko nadomestimo predmeti, ki so za konsumenta predragi in skoraj nedosegljivi, s temi domačimi pridelki. Seve, če je njih cena zmerna in primerna razmeram.

Maksimalne cene glede prekupevanja in špekulativnega nakupa kakor tudi druge podobne odredbe rode vedno dober sad.

Podpisani zato prosijo visoko c. kr. deželno vlado, naj ne ostane le na dosedanjem stališču glede varstva konsumentov, ampak naj skuša iti še dalje s svojo skrbjo in koristnimi odredbami proti oderuštvu in špekulaciji. Spominjamo le na mleko. Ideja, ki se je sprožila — da bi prevzemala vse mleko posebna centrala — pomeni pri današnjem stanju podražitev mleka, zlasti za Ljubljano. Današnja oskrba ljubljanskih konsumentov z mlekom je sicer zelo primitivna, a je najbolj cena in najprimernejša. Seveda bi bila lahko izpeljava te ideje v prid konsumentov, če bi bili dobro zastopani pri izvršitvi. Prav tako pri vseh drugih centralizacijah za dobavo živil mestnemu prebivalstvu. Le tedaj se nekoliko objektivno deluje, če sta zastopana konsument in producent.

Naravnost katastrofalen učinek pa bi nastal za delavstvo, če ugodni visoka c. kr. deželna vlada zahtevi zastopnikov kranjskih kmetovalcev in odpravi maksimalne cene. Tako postopanje bi pahnilo delavstvo vse dežele v stradanje in največjo bedo. Delavstvo pričakuje trdno, da ima visoka c. kr. deželna vlada toliko socialne pravičnosti in uvidevnosti, da se ne vda škodljivim nasvetom zastopnikov kmetovalcev.

Spričo vseh teh navedenih razlogov prosijo podpisani, naj pokliče visoka c. kr. deželna vlada h konferencam za preskrbo dežele, v odbore in komiteje glede vseh aprovizacijskih vprašanj tudi zastopnike konsumentov, zlasti onih, ki so navezani na stalne prejemke, ki se niso skoraj nič izpremenili, čeprav so se izdatki podvojili in potrojili.

V Ljubljani, 9. oktobra 1915.

Podpisi.

Splošni interes zahteva, interes javnosti, da se aprovizacijska organizacija izvede še podrobneje, nikakor pa bi se ne pospeševale splošne koristi in blagostanje, če bi se v sedanjih razmerah še bolj odprla vrata prosti špekulacijski kupčiji. Z vso nado se zaradi tega vdajamo prepričanju, da bo spomenica blagodejno vplivala na razvoj aprovizacije in nje organizacije v okviru poštene in pravične uprave, ki nima namena konsumente izkoristiti, marveč je preskrbeti z življenskimi potrebščinami kolikor mogoče zadostno in po čim primernejših cenah.

22. septembra je bil glavni občni zbor »Češke sladkorne industrijske družbe«, ki je ena največjih podjetij v sladkorni industriji. Družba izkazuje v prvem vojnem letu 2.062.890 K čistega dobička, reci in beri dva milijona dvainšestdesettisoč in osemstodevetdeset kron!!

Čisti dobiček je razdelila ta družba tako-le: Gospodje upravni svetniki so dobili 206.289 kron. Lansko leto so dobili le 131.436 K. Letos je pa draginja in ne morejo ti reveži izhajati z navadno nagrado mirnih let. Namesto 60stotne dividende kakor lansko leto dobe letos v vojnem letu — zopet zaradi splošne draginje — 12 in polodstotno dividendo. Svojim uradnikom so dali lansko leto 40.614 K nagrade, letos za 35.000 K več. Torej vidiš, da so blagih src. Za vojnooskrbovalne namene so žrtvovali 15.000 K. Koliko? Ne, stopetdesettisoč ali en milijon, ne, enostavno petnajsttisoč kron. Ostalo je še 761.601 K, ki so jih prepišali na nov račun.

Bogato žetev so spravili gospodje sladkorni baroni. Nič ne dvomimo, da bodo pripovedovali o žetvi vojnega leta svojim vnukom kakor o najboljši vseh let. Delavec, tudi ti si zapomni, da so bili v vojnem letu ljudje, ki niso ne orali, ne sejali, a so bogato želi.

Iz tujine.

Vojni davek princa Koburškega.

Dunajska »Arbeiter - Zeitung« posnema po »Neues Pester Journal«, kako hitro je bil pripravljen Koburški princ na plačilo davka. V zmislu novega zakona morajo namreč plačati zvišani davek vsi oni, ki imajo več kakor 20.000 K letnih dohodkov. Med prizadetimi je tudi princ Filip Koburški, ki poseduje poleg obsežnih zemljišč tudi veliko palačo v Budimpešti. Davčna komisija je na podlagi 3 milijonskih dohodkov predpisala davek.

Ker se je temu visokorodnemu gospodu dozdevalo, da je preveč obdavčen, je vložil po svojem zastopniku proti odmeri ugovor.

V tem ugovoru poudarja, da je član cesarske hiše in da mu vsled tega ni potreba plačevati davka. Ko se mu je pa dokazalo, da je le v sorodu s cesarsko hišo, je zgihlal, da se ga je obdavčilo le za 300.000 K letnih dohodkov.

Značilno je, da se je prvič branil, drugič pa zgihlal, da plača princ davek namesto od 3 milijonov le od 300.000 kron dohodnine.

Uspeh angleških železničarjev.

Sedaj so dobili železničarji lep priboljšek, obravnavajo tudi pisarniški uradniki s svojimi železniškimi upravami za primerni priboljšek.

Zadružništvo in svetovna vojna.

Zveza švicarskih konsumnih zadrug je zborovala pred kratkim v Lozani. Zbor delegatov je s krasnimi besedami član nadzorstva Huber. Dejal je med drugim:

Kot zadružniki smo pobijali ta gospodarski red in z njim tudi vojno. Vemo, da prinese narodom mir le nova zadružna organizacija gospodarstva, ker bo zgrajena na solidarnosti in demokraciji, ker bo nadomestila boj vseh zoper vse s sodelovanjem vseh za skupne cilje.

Posebnost našega hrepenenja po miru je, da se združuje z znanjem v potu, ki vodi do miru, in z voljo, hoditi po tem potu ramo ob ramo z zadružniki vseh dežel in jezikov.

Že vse predolgo opostojuje vojna ne le mesta in dežele, temveč tudi duše. Kar vidimo in kar slišimo, je vojna in povečevanje vojne. To moramo spreobrniti. Naše sodelovanje pri tem je naša pravica, je naša dolžnost.

Zadružništvo je vera v to, da se uresniči, kar se zdi nemogoče. Če opustimo to vero, smo izgubili najboljše v našem gibanju. Ali je bilo še kaj bolj nemogočega in brezuspešnega, kakor če se je združila četica najrevnejših, ki so s svojimi smešno majhnimi silami znanja in denarja začeli boj kot zadružniki proti vsemogočnosti kapitala? In, ali niso narasle te četice v velika društva in mogočne zveze? Ali se niso izpremenile njihove temne, ostre prodajalne v moderna skladišča in vzorne tovarne, in bile tako močna obramba gospodarsko slabejših proti nepremagljivemu kapitalu? Stokrat in tisočkrat se je to ponavljalo po vsem svetu, kjer so se združili zadružniki, nemojmi v veri. In ponovilo se bo in ponoviti se

mora še tisočkrat in milijonkrat. Prav tako kakor oblede najpogumnejše sanje prvih zadrugičkov pred našimi današnjimi uspehi, prav tako bodo prežareli uspehi teh, ki pridejo za nami, naše sanje.

V tej gotovosti živimo zadrugičniki, v tej gotovosti postavljamo zadrugič cilji, da doseže jutri to, kar je danes nemogoče! Ta cilj obsega tudi mir med narodi, ne kot prazne sanje, temveč kot požrtvovalno, neumorno delo na polju zadrugičstva. K temu delu kličejo vse zadrugičnike in ljudi s čutečim srcem, da delajo z vso močjo in neutrudljivo, združeni v enakem stremjenju in v enaki neomajni veri, da nas vodi zadruga v kraljestvo pravičnosti, svobode in miru...»

Socialistični sestanek v Švici.

Socialno demokratično glasilo v Curihu. »Züricher Volksrecht«, objavlja sledeči članek pod gornjim naslovom:

Meščansko časopisje je razširjalo te dni nekaj zelo fantastičnih vesti o neki internacionalni konferenci socialistov, ki so bile zlasti v posameznostih popolnoma nepravilne. Na te vesti seveda ni izostal popravek od socialistične strani.

Med tem pa potrjujeta dve tuji glasili stranke, da je bila res pretečeni teden neke v Švici mednarodna socialistična konferenca. »Labour Leader« poroča, da je žal zabranila angleška vlada odhod dveh angleških delegatov, določenih k tej konferenci.

Ne objavljamo danes nikakršnih podatkov o konferenci in čakamo na tozadevno uradno obvestilo, ki izide najbrže v najkrajšem času. Za danes se omejujemo na to, da prinašamo delno poročilo iz uvodnega članka v »Avantiju«, ki piše o tej konferenci.

Hočemo torej zadovoljiti radovednosti naših nasprotnikov, v kolikor dopuščata to potreba naše akcije in zahteva naše taktike.

Izjavljam torej, da je bil res pred nekaj dnevi kar najbolj važen sestanek mednarodnih socialistov v nekem kraju Švice — a ne v Bernu. — K temu pristavljamo še, da je ta sestanek sklenil soglasno izdati istočasno manifest na vse proleterce v Evropi. V popolnem soglasju se je sešlo okolo štirideset socialistov, zastopnikov političnih in gospodarskih organizacij, ki so prišli v imenu več kakor dvanajstih narodnosti, tudi Francozi in Nemci so bili med njimi. Posvetovanja so trajala štiri dni in preveval jih je duh medsebojnega zaupanja. Manifest je sestavljen v nemškem in francoskem jeziku in podpisan po dveh zastopnikih vsake narodnosti ter je zgodovinski dokument za prebujo proletarske internacionale.

»Avanti« pristavlja še, da je zasluga vojne in reakcionarnih vlad nekaterih vojskujočih se držav, da je morala biti konferenca tajna in da se ne more objaviti takoj njen uspeh. Nepočakani meščanski žurnalisti, ki so že zapeli nagrobno proletarski internacionali, uvidijo morda, da so se prenaglili. Meščansko časopisje je tudi že poročalo, da je postavila fantastična konferenca v Bernu nasproti mednarodnemu socialističnemu tajništvu v Bruslju drugo mednarodno socialistično tajništvo. To je od konca do kraja neresnično, čeprav bi bilo našim nasprotnikom všeč, da zapravljajo socialisti čas in silo v medsebojnem boju. Vsi udeležniki konference so bili edini v tem, da ohranijo internacionali njeno prejšnjo organizacijo in njeno mednarodno tajništvo. Prav tako so soglašali vsi v tem, da je treba oživiti delovanje socialističnega gibanja po vseh deželah in da je potrebno, da prične mednarodno tajništvo zopet svoje delovanje.

Društveni vestnik.

Člane prav. in strok. društva, krajevne skupine Nabrežina obveščamo, da nemudoma poravnajo zaostale mesečne prispevke, drugače bi morali postopati proti vsem onim, ki so zaostali, v zmislu § 9. društvenih pravil. **Vođstvo.**

EVAKUIRANI ŽELEZNIČARJI POZOR!

C. kr. policijsko ravnateljstvo je prošnje, da smejo družine evakuiranih železničarjev tudi še nadalje ostati v Ljubljani, ugodno rešilo.

Tajništvo.

VSEBINA ŠT. 17. IN 18. Z DNE 1. SEPT. 1915.

Članki: Eno leto svetovne vojne. — Nemški službeni jezik na državnih železnicah. — Za gospodarsko vojno oskrbo železničarjev. — Vojni dobički. — Vojni cilj nemške soc. dem. stranke.

Dopisi. Ljubljana: Naš grob.

Iz tujine.

Društveni vestnik.

Iz okrožnic in uradnih listov.

Podporni sklad zaostalim svojcem.

Raznosterosti.

VSEBINA 19. IN 20. ŠT. Z DNE 1. OKTOBRA 1915.

Članki: Vojna tehnika. — Avstrijske državne železnice v vojni. — Premirje in skrb za osebo.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v

zalogi lastne tovarne

Peter Kozina & Ko.

Ljubljana na Bregu št. 20

(Cojzova hiša).

Garantirana kakovost

Kavarna „Unione“

TRST

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca.

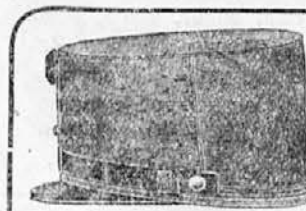
Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

— Dovolitev začasnih doklad za delavce. — Iz okrožnic juž. železnice.

Dopisi. Železničarski shod v Ljubljani.

Raznosterosti: Volitev delavskega odbora; Evakuirani žel. pozor! Kandidatje za III. obrat. inspektorat (v Trstu) juž. železnice.

Adalbert Kassig

Ljubljana, Židovska ulica.

Zavod za uniformo, krznar in izdelovatelj čepic priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih uniformskih predmetov za železničarje, kakor: čepice, gumbe, rosete, žnore, piščalke i. t. d. Čepice zimске in letne za strojevodje, kurjače itd. v raznih oblikah po najnižji ceni. — Postrežba točna.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač. Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naročajte in podpirajte delavsko časopisje naš list „Zarja!“

GORČEVA

KOLESA PRIZNANO NAJ BOLJŠA SEDANJOSTI X

A. GOREC

LJUBLJANA MARIJE TEREZIJE CESTA ŠT. 14 NOVI SVET NASPROTI KOLIZEJA ZAHTEVAJTE PRVI SLOV. CENIK BREZPLAČNO

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

obrestuje hranilne vloge od dne vloge do dne dviga po

5%

Franca Jožefa cesta štev. 5.